

”Hvordan bevares kirkegårdskulturen”

Det var titlen på den konference, Danske Bedemænd inviterede til den 15. september 2009 i Odense.

Af Hans Chr. Broch-Mikkelsen

Pensioneret stenhuggermester

Da der er udsendt et fyldestgørende referat fra mødet, er mit ærende hverken at referere, rose eller kritisere indholdet i konferencen, men at fortælle, hvor forvirret man kan blive af alle de forskellige indtryk, sådan et møde kan afstedkomme.

Det er nærliggende, at bedemænd interesserer sig for begravelseskultur, men hvorfor interessen for kirkegårdskulturen? Er det fordi udviklingen vil vise, at om få år vil bedemændene i betydelig omfang overtage ekspedition og salg af gravsten i Danmark? I så fald er det både ønskeligt og glædeligt, at man på forskellig måde forsøger at kvalificere sig til en ny opgave.

Mest tankevækkende for mig var lektor og sociolog Michael Hviid Jacobsen Aalborg Universitet, med speciale inden for den menneskelige adfærd i forbindelse med død og begravelse.

Michaels indlæg og billedledsagelse viste romantikkens fællesoplevelse ”den andens død”. Nutidens ”den tavse eller skjulte død”. Fremtiden? ”Den selviscenesættende spekulative død”. Indlægget indeholdt blandt andet scenarier fra fortids- og nutidsforhold og rettede blikket frem mod nye tendenser og adfærdsmønstre som f.eks. skovbegravelser, frysetørring og andre bortskaffelsesmetoder. Formålet med oplæget var at visualisere nutidens forhold til døden i et fortids- og fremtidsperspektiv. Ligeledes blev der givet bud på adfærdsmønstre hos tre generelle mennesketyper: a) den traditionelle, b) den kreative, c) den alternative.

Der var måske ikke så meget nyt at hente i selve indlægget, når man er interesseret i emnet. Det som får mig til at reagere, er konklusionerne.

Hvad er kirkegårdskultur? Må jeg minde om, at kirkegården ikke alene er til for de afdøde og deres efterladte, ej heller graver eller menighedsråd. Kirkegården skal være rummelig og bør være et sted for alle borgere, derfor skal man både bevare, pleje og respektfuldt forny, således at kirkegården bevarer sit lokale særpræg. Men kirkegården skal også være et byrum og naturligvis kunne tilbyde et varieret udbud af gravpladser med forskelligt plejeniveau og nogle med individuelle muligheder ved valg af planter og gravminder.

Kirkegårdskultur er altså rummelighed, historie, mangfoldighed og lokalt særpræg. Rummelig også over for andre trosamfund og ateister.

Det var mit indtryk, at konferencens konklusion var, at man skulle aflæse nye strømninger og tendenser og så være banerfører for, eller medvirke til nytænkning og fornyelse. Hvis man i sin iver efter at påtage sig opgaver alene koncentrerer sig om sidstnævnte, kan jeg se, at der må være et behov, både når det gælder forslag til alternativ sang, musik og rituelt indhold ved en begravelse eller bisættelse. Men jeg finder det betænkeligt, hvis der aftales ting, som rettelig burde aftales med den lokale kirkegård eller med menighedens præst.

Jeg vil også nævne stenhugger Filip Møllers indlæg. Her blev vist mange eksempler på gravsten, der bar præg af, at der fremstilles mange gravsten, der er udført med ligegyldighed eller manglende faglig kunnen. Som tidligere aktiv stenhugger beklager også jeg denne uheldige udvikling, og det skal være min appel, at Stenhuggerlauget gennem kurser og holdningsbearbejdning forsøger at medvirke til et fagligt løft på dette vigtige område.

Men selv om man har faglig kompetence, er det ikke ligegyldigt, hvilken størrelse og stentype, der foreslås, eller hvilken skrift eller dekoration man vælger på en gravsten. Mange mennesker har ikke forståelse for gamle symbols betydning. Men at medvirke til at pynte gravsten med ligegyldig, til tider ligefrem komisk udsmykning, er at gå i en anden grøft.

Det er et problem, at pårørende ikke altid taler med graver

eller kirkegårdsleder, før man vælger gravminde. Gravstenen skal naturligvis passe til omgivelserne, men der er desværre flere og flere, der af en eller anden grund presses til at vælge sten, før gravstedet er valgt.

Hvad er kultur? At bevare det bestående, eller at skabe fornyelse eller forandring?

Det må være noget af begge dele. At kassere med indsigt og forståelse og skabe rammer for nye kreative udfoldelsesmuligheder, hvor materiale, faglige muligheder og kunnen samles i et nyt fælles udtryk, der er bæredygtigt og samtidig dækker et behov ud over vor egen tid.

Afslutningsvis skal også nævnes at Finn Langager Larsen, Kirkeministeriet, holdt et meget indholdsrigt og spændende indlæg om kirkegårdenes økonomiske fremtid. (Se artiklen side 6).

Når der i fremtiden vil blive krævet fuld dækning for de faktiske udgifter, sammenholdt med at menighedsrådene i de kommende år vil blive pålagt at finde betydelige besparelser, kan man naturligvis ikke undgå at være bekymret for, hvordan vore kirkegårde kommer til at se ud i fremtiden. Jeg tror, at det kræver nytænkning og driftsomlægninger. Her vil det nok være et godt råd, at man søger professionel hjælp af en kirkegårdskonsulent. Man bør søge væk fra, at en kirkegård skal ligne en prydhave fra halvtredserne med afstukne kanter og sirligt revne havegange. Jeg tror også, det ligger i tiden, at man forventer, at anlæg og kirkegårde i fremtiden får mere naturpræg. Måske kan man søge inspiration ved at finde ud af, hvordan kirkegården oprindeligt så ud, og hvordan den har udviklet sig op gennem tiden.

Det er naturligvis en udvikling, vi i bestyrelsen for kirkegårdskultur har fokus på og vil følge tæt. Økonomi eller mangel på samme vil være et emne, der vil fylde meget i foreningens arbejde i de kommende år.

Jeg vil slutte mit korte indlæg med at takke Danske Bedemænd for et spændende og inspirerende møde og opfordre til, at interesserede bliver medlem af Foreningen for Kirkegårdskultur.